

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

โดยทั่วไปผู้ต้องขังในเรือนจำจะตกอยู่ในสภาพที่ผิดธรรมชาติเมื่อเปรียบเทียบกับ การดำรงชีวิตของสังคมภายนอก ผู้ต้องขังภายในเรือนจำมักจะปรับตัวเพื่อความอยู่รอดและสร้าง กฎเกณฑ์ความประพฤติของกลุ่มเพื่อการดำรงชีวิต ซึ่งอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อเจ้าหน้าที่ แต่ผู้ต้องขัง ส่วนใหญ่มักจะยอมรับอำนาจการบังคับบัญชาและยอมรับชะตากรรม แม้ว่าจะมีความคับแค้นใจ จากความเป็นอยู่ภายในเรือนจำและการปกครองของเจ้าหน้าที่เรือนจำอย่างมาก ความรู้สึกที่เป็น ปฏิปักษ์ดังกล่าวพัฒนาจนเป็นลักษณะที่เรียกว่า Prisonization การมีความเชื่อที่ต่อต้านเจ้าหน้าที่ ซึ่ง จะมีเพิ่มสูงมากขึ้นเมื่อใช้ระยะเวลาอยู่ในเรือนจำเป็นเวลานาน ๆ และความรู้สึกดังกล่าวของผู้ต้องขังจะเริ่มลดลงเมื่อใกล้เวลาได้รับการปล่อยตัว เนื่องจากความตึงเครียดและความกดดันของผู้ต้องขังในการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดภายในเรือนจำ กฎ ข้อบังคับ และการปฏิบัติของเจ้าพนักงานเรือนจำ เพื่อการควบคุมดังกล่าวส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่และผู้ต้องขัง เป็นไปในทางที่ไม่ดีนัก เจ้าหน้าที่จะปฏิบัติและใช้คำพูดในลักษณะข่มขู่ ไม่สุภาพ บางครั้งใช้คำ หยาบคาย การปกครองมีลักษณะเป็นการใช้อำนาจและปกปิด ส่วนผู้ต้องขังมักอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ในบางครั้งผู้ต้องขังต้องตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของผู้ต้องขังด้วยกัน และอาจได้รับการปฏิบัติโดยไม่ ชอบด้วยประการต่าง ๆ เช่น การกระทำทารุณจากผู้ต้องขังที่มีอิทธิพลหรือมีความเข้มแข็งกว่า

จากข้อเรียกร้องที่ว่าเสรีภาพเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนหวงแหน ดังนั้นการจำกัดเสรีภาพ น่าจะเป็นวิธีการลงโทษที่รุนแรงเพียงพอแล้ว การที่ผู้ต้องขังถูกแยกตัวออกไปจากสังคมปกติทำให้ ต้องถูกจำกัดเสรีภาพในการเคลื่อนไหว เสรีภาพในการติดต่อสื่อสารกับสังคมภายนอก ซึ่งสภาพ เช่นนี้ทำให้เกิดปัญหาในเรื่องของความถูกต้องชอบธรรม ความพอดีในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ความ ทุกข์ทรมานของผู้ต้องขังที่ได้รับจากการถูกจำกัดสิทธิตามกฎหมายต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ได้นำมาสู่การ เรียกร้องให้มีการตระหนักถึงการปกป้องรักษาสีทธิของผู้ต้องขัง อันเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน รวมทั้งการเรียกร้องให้มีการรับรองสิทธิตามกฎหมายอันพึงมีของบุคคลเหล่านั้นด้วย ซึ่งผู้เขียนเห็น ว่าการสูญเสียสิทธิ เสรีภาพของผู้ต้องขังที่ถูกลงโทษจำคุก ก็เป็นเพียงการถูกแยกตัวออกจากสังคม

เท่านั้น และบุคคลเหล่านั้นยังคงมีสิทธิบางประการที่เหลืออยู่ ซึ่งรัฐต้องตระหนักถึงการปกป้องรักษาสิทธิเหล่านั้นของผู้ถูกจำคุกด้วย

จากการศึกษากระบวนการบังคับโทษของประเทศไทย พบว่าภายหลังจากที่ศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุกจำเลยแล้ว จะมีการส่งตัวจำเลยเข้าสู่เรือนจำ ทณฑสถาน เพื่อควบคุมตัวไว้ภายในระยะเวลาตามที่ศาลได้มีคำพิพากษาไว้ ซึ่งกระบวนการนี้ จะเป็นอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานราชทัณฑ์โดยเฉพาะ ซึ่งศาลจะมีได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้อง รับรู้ถึงการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำ การใช้อำนาจกระทำการใด ๆ หรือการออกคำสั่งใด ๆ แม้จะเป็นการกระทำหรือคำสั่งของเจ้าหน้าที่อื่นมีผลกระทบโดยตรงต่อสิทธิ เสรีภาพของผู้ต้องขัง ทั้งหมดนี้ หน่วยงานราชทัณฑ์จะเป็นผู้มีอำนาจเด็ดขาดในการบังคับ และจะมีเพียงบางกระบวนการเท่านั้นที่กำหนดให้ต้องมียोगค์กรอื่นเข้าร่วมในการพิจารณา เช่น

การพักการลงโทษตามกฎหมายของประเทศไทย นักโทษเด็ดขาดที่จะได้รับการพักการลงโทษจะต้องผ่านการคัดเลือกจากคณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วย ผู้บัญชาการเรือนจำเป็นประธาน กรรมการ ผู้แทนกรมคุมประพฤติ ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และเจ้าหน้าที่เรือนจำอีกสองคนที่ผู้บัญชาการเรือนจำแต่งตั้งเป็นกรรมการ เมื่อได้คัดเลือกแล้วให้เสนอขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการพักการลงโทษซึ่งประกอบด้วยปลัดกระทรวงยุติธรรม เป็นประธานกรรมการ รองปลัดกระทรวงยุติธรรมซึ่งปลัดกระทรวงยุติธรรมมอบหมาย อธิบดีกรมคุมประพฤติ อธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ อธิบดีกรมราชทัณฑ์ อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ผู้แทนกรมการปกครอง ผู้แทนกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ผู้แทนกรมสุขภาพจิต ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม และผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด เป็นกรรมการ

การลดวันต้องโทษให้แก่ักโทษเด็ดขาด จะต้องมียोगค์กรรมการซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนของกรมราชทัณฑ์ กรมตำรวจ กรมประชาสัมพันธ์ จิตแพทย์จากกรมการแพทย์ และผู้แทนจากสำนักงานอัยการสูงสุด โดยพิจารณาอนุมัติตามเสียงส่วนมาก

จะเห็นได้ว่า กระบวนการบังคับโทษทางอาญาของไทยส่วนใหญ่ มีลักษณะเป็นการให้อำนาจในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมโดยองค์กรเพียงหนึ่งเดียวซึ่งย่อมทำให้องค์กรผู้ใช้อำนาจมีอำนาจอย่างฉ้อฉล เพราะไม่มีการตรวจสอบหรือคานอำนาจจากองค์กรอื่น และส่งผลให้เกิดการใช้อำนาจอย่างไม่มีความชอบธรรมและไม่เป็นธรรม และแม้จะมีกระบวนการบางลักษณะที่ให้อำนาจหน่วยงานอื่น ๆ เข้าไปมีส่วนร่วมในการออกคำสั่ง แต่ก็ยังเป็นเพียงการเข้าชื่อร่วมในการให้ความเห็นชอบแก่การออกคำสั่งอันเป็นการดำเนินการให้ถูกต้องครบถ้วนตามขั้นตอนที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น กฎหมายมิได้ให้อำนาจใด ๆ แก่ผู้พิพากษาหรือพนักงานอัยการในการใช้อำนาจโดยอิสระ

เพื่อรักษาไว้ซึ่งสิทธิอันชอบธรรมของผู้ต้องขัง อันจะพึงมีตามหลักสากลตลอดจนสิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งผู้ต้องขังก็มีสิทธิได้รับการคุ้มครองจากรัฐในฐานะที่เป็นพลเมืองไทยคนหนึ่งตามรัฐธรรมนูญ โดยกระบวนการบังคับโทษทางอาญาในประเทศไทยส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นอำนาจเบ็ดเสร็จของราชทัณฑ์เพียงองค์กรเดียว ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่าการกระบวนการบังคับโทษเป็นกระบวนการที่มีผลกระทบต่อชีวิต ร่างกาย สิทธิเสรีภาพของผู้ต้องขังโดยตรง จึงควรได้รับการสอดส่องดูแลอย่างใกล้ชิดจากองค์กรที่มีความน่าเชื่อถือและสามารถตรวจสอบการใช้อำนาจทั้งจากหน่วยงานอื่นและจากประชาชนทั่วไปได้ด้วย การใช้อำนาจดังกล่าวจึงจะเป็นที่ยอมรับ ซึ่งกระบวนการบังคับโทษให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาลในประเทศไทย จะเป็นอำนาจเฉพาะโดยตรงของราชทัณฑ์ซึ่งศาลมีบทบาทน้อยมากภายหลังจากที่ได้พิพากษาคัดสินคดีจนกระทั่งคดีถึงที่สุดแล้ว และแม้กรมราชทัณฑ์จะมีหน่วยตรวจสอบภายในก็เป็นเพียงการตรวจสอบระหว่างเจ้าพนักงานหน่วยงานเดียวกันด้วยกันเองเท่านั้น ดังที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ข้างต้นมิใช่เป็นการตรวจสอบภายนอก

จากการศึกษากระบวนการบังคับโทษของสหพันธสาธารณรัฐเยอรมนี จะมีกฎหมายบัญญัติไว้อย่างละเอียดถึงกระบวนการบังคับโทษและมาตรการต่าง ๆ ในการให้สิทธิผู้ต้องขังรวมถึงกระบวนการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขัง ตลอดจนมีการบัญญัติถึงอำนาจของศาลในการพิจารณาข้อพิพาท หรือข้อโต้แย้งอันเกี่ยวกับกระบวนการบังคับโทษ โดยมีการจัดตั้งแผนกคดีบังคับโทษทางอาญาประจำอยู่ในศาลยุติธรรมทุกศาลเพื่อทำหน้าที่เกี่ยวกับกระบวนการบังคับโทษ โดยเฉพาะ เช่น การอนุญาต การออกคำสั่งที่มีผลต่อผู้ต้องขัง การพิจารณาชี้ขาดข้อพิพาทอันเกี่ยวกับกระบวนการบังคับโทษทางอาญา

ส่วนในสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้นก็จะมีการจัดระบบการบริหารงานราชทัณฑ์โดยมีองค์กรศาลเป็นผู้มีบทบาทหลักในการพิจารณา มีคำสั่งอนุมัติให้มีการลดวันต้องโทษ การพักการลงโทษ การจำคุกในระบบกึ่งเรือนจำ การควบคุมตัวโดยทางอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น และนอกจากมีองค์กรศาลทำหน้าที่แล้ว กระบวนการบังคับโทษของสาธารณรัฐฝรั่งเศสยังได้กำหนดให้มีองค์กรอื่นซึ่งก็มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าศาลทำหน้าที่ควบคุมไปด้วยอันได้แก่องค์กรอัยการ ซึ่งกฎหมายได้กำหนดบทบาทให้พนักงานอัยการจะต้องทำหน้าที่ในการให้ความยินยอมหรือคัดค้านคำร้อง คำขอตลอดจนการอุทธรณ์คัดค้านคำวินิจฉัยของศาลอันเกี่ยวกับกระบวนการบังคับโทษทางอาญาด้วยเสมอ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า กระบวนการในชั้นบังคับโทษทางอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้นมีขั้นตอนการดำเนินกระบวนการ และมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าในชั้นพิจารณาพิพากษาอรรถคดีซึ่งจะมีทั้งผู้พิพากษาและพนักงานอัยการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่และมีบทบาทหน้าที่หลักในการชี้ขาดเรื่องทั้งปวงในกระบวนการบังคับโทษทางอาญาที่จะมีผลกระทบต่อผู้ต้องขังนั่นเอง

กระบวนการบังคับโทษทางอาญาของไทยก็ยังคงความเป็นรูปแบบที่ได้มาตรฐาน โดยเฉพาะรูปแบบของคณะกรรมการที่มีอำนาจในการตรวจสอบและพิจารณากระบวนการบังคับโทษตามคำพิพากษาของไทย เห็นว่ายังมีความไม่เหมาะสม ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร และมิได้ให้สิทธิแก่ผู้ต้องขังอย่างเต็มที่ในกรณีที่ผู้ต้องขังถูกละเมิดสิทธิ เสรีภาพในระหว่างที่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำ เช่นในต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี จะมีช่องทางต่าง ๆ มากมายในการให้สิทธิผู้ต้องขังยื่นคำร้องเรียนหรือข้อโต้แย้งใด ๆ ที่ตนถูกละเมิดสิทธิในระหว่างที่ถูกคุมขังอยู่นั้นไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานที่ออกคำสั่ง หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่กำกับดูแล หรือหน่วยงานภายนอกที่สามารถเข้ามาทำการตรวจสอบได้ รวมถึงยื่นคำร้องหรือคำฟ้องต่อศาลในแผนกคดีบังคับโทษทางอาญาในศาลยุติธรรม ซึ่งกระบวนการเหล่านี้จะทำให้หน่วยงานราชทัณฑ์ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเหมาะสมและเป็นธรรมต่อผู้ต้องขัง อีกทั้งยังทำให้เกิดความสมดุลในเรื่องการคุ้มครองประโยชน์ของรัฐกับประโยชน์ส่วนบุคคลก็คือสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องขัง อีกด้วย

5.2 ข้อเสนอแนะ

มาตรการในการคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังจากการถูกละเมิดสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานจากการปฏิบัติภายในเรือนจำ รวมถึงการตัดสินใจพิพากษาหรือข้อโต้แย้ง ตลอดจนการมีคำสั่งอย่างใด ๆ อันจะมีผลกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องขังนั้น ควรได้รับการคุ้มครองดูแลในฐานะที่ผู้ต้องขังเป็นพลเมืองเช่นเดียวกับบุคคลที่อยู่ในสังคมทั่ว ๆ ไป ซึ่งการมีมาตรการทางกฎหมายแต่เพียงอย่างเดียวย่อมไม่อาจให้ความคุ้มครองผู้ต้องขังได้อย่างแท้จริง ดังจะเห็นได้จากปัญหาที่เกิดขึ้นตั้งแต่อดีตจนถึงสมัยปัจจุบัน

การมีหน่วยงานหรือองค์กรที่สามารถทำหน้าที่ในการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจระบบงานราชทัณฑ์ รวมถึงรับเรื่องราวร้องเรียนข้อพิพาทหรือข้อโต้แย้งอันเกิดจากการถูกละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องขังได้โดยตรง ย่อมเป็นการแก้ปัญหาการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรมของเจ้าหน้าที่ได้ นอกจากนี้ การออกคำสั่งแก่ผู้ต้องขังอันจะมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องขัง ควรเป็นการออกคำสั่งจากองค์กรยุติธรรม กล่าวคือ ผู้ต้องขังควรมีสิทธิในการยื่นคำร้องต่อศาล โดยสามารถใช้สิทธิทางศาลร้องเรียนต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐได้โดยตรง เช่น เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบตามลำดับชั้นในการบริหารและบังคับบัญชา คณะกรรมการรับเรื่องราวร้องทุกข์ หรือหน่วยงานหรือองค์กรใด ๆ ซึ่งมีหน้าที่ดังกล่าว เพื่อเป็นการระงับการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย การละเมิดกฎหมายหรือสิทธิตามรัฐธรรมนูญหรือตามกฎหมายอื่น เช่น

(1) เมื่อผู้ต้องขังถูกควบคุมหรือขังโดยผิดกฎหมายหรือถูกจำคุกผิดจากคำพิพากษาของศาล ผู้ต้องขังมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ปล่อยตามที่ปัจจุบันมีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 90 บัญญัติให้อำนาจไว้ และผู้ต้องขังจะต้องได้รับสิทธิในการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อพิจารณาการคุมขังโดยไม่ชอบหรือมีการเยียวยาแก้ไข (Remedy)

(2) ดำเนินคดีแพ่งเพื่อขอให้ได้รับการชดเชยความเสียหายหรือต่อสู้คดี

(3) ร้องเรียนต่อหน่วยงานของรัฐซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบ หรือมีหน้าที่รับเรื่องราวร้องทุกข์โดยตรง

(4) เอกสารต่าง ๆ ที่ผู้ต้องขังร้องเรียน หรือร้องทุกข์ จะต้องไม่ผ่านการตรวจ หรืออ่าน หรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงโดยเจ้าหน้าที่ของราชทัณฑ์

(5) กระบวนการลงโทษทางวินัยอันมีผลกระทบต่อสิทธิและประโยชน์ที่ผู้ต้องขังจะได้รับ เช่น การลดวันต้องโทษ การพักการลงโทษ การพิจารณาลงโทษทางวินัยแก่ผู้ต้องขัง เป็นต้น ควรได้รับการพิจารณาและออกคำสั่งโดยศาล (การคุ้มครองสิทธิในข้อนี้มีได้หมายถึงการพิจารณาคดีปกติที่ศาลพิพากษาการกระทำความผิดของจำเลย แต่จะเป็นลักษณะของการไต่สวนหาข้อเท็จจริงในการพิจารณาสั่งตามคำร้อง อันเป็นเรื่องกระทบต่อสิทธิผู้ต้องขังโดยตรง)

นอกจากสิทธิต่าง ๆ ที่คุ้มครองผู้ต้องขังแล้ว ยังควรมีหน่วยงานหรือองค์กรที่มีอำนาจตรวจสอบถ่วงดุลการปฏิบัติงานของเรือนจำ และมีหน่วยงานหรือองค์กรที่ทำหน้าที่รับเรื่องราวร้องทุกข์ ตลอดจนพิจารณาข้อพิพาทหรือโต้แย้งที่ผู้ต้องขังกล่าวอ้างว่าตนถูกละเมิดสิทธิเสรีภาพในระหว่างถูกควบคุมหรือขังโดยเจ้าพนักงานเรือนจำ รวมถึงการออกคำสั่งใด ๆ อันจะมีผลเป็นการกระทบสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องขัง ซึ่งองค์กรที่มีความเหมาะสมในการทำหน้าที่นี้ได้แก่องค์กรศาล อย่างไรก็ตาม ศาลที่จะทำหน้าที่ดังกล่าวย่อมจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบังคับโทษ และกระบวนการต่าง ๆ ทั้งหมดของการบังคับโทษ เช่น ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจะมีแผนกคดีบังคับโทษทางอาญาไว้โดยเฉพาะ มีหน้าที่ตัดสินข้อพิพาท ตลอดจนทำคำสั่งอันเกี่ยวกับการดำเนินการบังคับโทษทางอาญาทั้งปวง

ส่วนสาธารณรัฐฝรั่งเศสจะมีผู้พิพากษาบังคับโทษ ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทหลักในกระบวนการบังคับโทษทั้งหมด เช่น การพิจารณา มีคำสั่งอนุมัติให้มีการลดวันต้องโทษ การพักการลงโทษ ตลอดจนรับเรื่องร้องเรียน และพิจารณาวินิจฉัยข้อโต้แย้งหรือข้อพิพาทอันเกี่ยวกับกระบวนการบังคับโทษ ทำนองเดียวกันในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี โดยจะมีผู้พิพากษาบังคับโทษ เป็นผู้พิพากษาพิเศษประจำศาลชั้นต้น ทำหน้าที่ติดตามการบังคับโทษแก่ผู้ต้องโทษทั้งในและนอกเรือนจำ และยังมีหน้าที่ในการรักษาหลักการและสาระสำคัญของการลงโทษ ซึ่งรวมถึงการปรับปรุงตัวและการแก้ไขฟื้นฟูนักโทษเพื่อกลับคืนสู่สังคม ซึ่งผู้พิพากษาบังคับของสาธารณรัฐ

ฝรั่งเศสจะทำงานอย่างใกล้ชิดและควบคู่ไปกับเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์นั่นเอง และนอกจากนี้ สาธารณรัฐฝรั่งเศสยังมีศาลพักการลงโทษซึ่งทำหน้าที่โดยผู้พิพากษาบังคับโทษ มีอำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยคำร้องขอพักการลงโทษโดยเฉพาะอีกด้วย

ทั้งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และสาธารณรัฐฝรั่งเศส จะมีกระบวนการในการบังคับโทษที่คล้ายกัน กล่าวคือ จะมีองค์กรศาลเป็นผู้มีบทบาทหลักในการกำกับดูแลการปฏิบัติงานของ ราชทัณฑ์ โดยจะเป็นไปในลักษณะของการทำงานร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นการออกคำสั่งใด ๆ อันจะมี ผลเป็นการกระทบกระเทือนสิทธิผู้ต้องขัง การให้สิทธิใด ๆ แก่ผู้ต้องขัง ตลอดจนรับเรื่องราว คำ ร้อง หรือคำฟ้องต่าง ๆ ของผู้ต้องขัง อันเป็นข้อพิพาทหรือข้อโต้แย้งในกระบวนการบังคับโทษ เพื่อ วินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทนั้น ซึ่งกระบวนการในการบังคับโทษนี้ถือว่าเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่ากระบวนการพิจารณาคดีหลัก โดยในสาธารณรัฐฝรั่งเศสให้ความสำคัญ กับกระบวนการนี้เทียบเท่ากับกระบวนการในชั้นพิจารณาคดีหลัก

นอกจากการบังคับโทษของทั้งสองประเทศดังกล่าวจะมีศาลเป็นผู้มีบทบาทหลักใน กระบวนการบังคับโทษแล้ว ยังมีพนักงานอัยการคอยทำหน้าที่ควบคู่กันไปด้วย โดยการเสนอคำ ร้อง การโต้แย้ง การให้ความเห็น การอุทธรณ์ คำสั่งต่าง ๆ ที่ผู้พิพากษาบังคับโทษได้วินิจฉัย อัน เป็นการรักษาและคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังจากกระบวนการบังคับโทษอย่างเต็มที่และครอบคลุม ทั้งกระบวนการ หากได้ปล่อยให้เป็นอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานราชทัณฑ์แต่เพียงหน่วยงานเดียวไม่ และผลประโยชน์สุดท้ายที่ได้มานั้น ย่อมตกอยู่แก่ผู้ต้องขังซึ่งเป็นบุคคลผู้ถูกบังคับและต้องสูญเสีย สิทธิ เสรีภาพบางประการเพื่อการบังคับโทษทางอาญานั้นเอง

เนื่องจากกระบวนการบังคับโทษเป็นกระบวนการหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการ บริหารงานยุติธรรมทางอาญา และเป็นขั้นตอนสำคัญในการอบรม ปรับพฤติกรรมผู้กระทำความผิด ให้กลับตัวเป็นคนดีของสังคม นอกจากนี้ การบังคับโทษถือเป็นการจำกัดสิทธิ เสรีภาพ ของผู้ ต้องโทษอย่างมากอยู่แล้ว จึงสมควรให้มีองค์กรอื่น โดยเฉพาะศาลเข้ามามีบทบาทหลักใน กระบวนการบังคับโทษของไทย มากยิ่งขึ้น เพื่อทำหน้าที่สอดส่อง ดูแล และให้ความเป็นธรรมแก่ ผู้ต้องขังในระหว่างการบังคับโทษ เช่นเดียวกับกระบวนการบังคับโทษในสหพันธ์สาธารณรัฐ เยอรมนี และสาธารณรัฐฝรั่งเศส ทั้งนี้ อำนาจตุลาการซึ่งเป็นอำนาจ 1 ใน 3 ของอำนาจอริปไตย ต้องสามารถให้ความคุ้มครองประชาชนในสิทธิเสรีภาพได้ องค์กรตุลาการมีหน้าที่ประสิทธิ ประสาทความยุติธรรมให้แก่ประชาชน โดยการควบคุมตรวจสอบการบังคับใช้กฎหมาย และการ ควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจของฝ่ายบริหาร โดยเฉพาะการใช้อำนาจของฝ่ายปกครองที่อาจมี ผลกระทบต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ และสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่งของประชาชนซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญ

ผู้เขียนจึงเห็นว่า ประเทศไทยควรมีการปรับปรุงกระบวนการบังคับโทษทางอาญาเสียใหม่ โดยนำระบบการบังคับโทษของสาธารณรัฐฝรั่งเศสมาปรับใช้ กล่าวคือ ปรับรูปแบบการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้มีความสอดคล้องและสัมพันธ์กันของการทำงานในระหว่างแต่ละองค์กร อันได้แก่ ศาล อัยการ และเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย ตลอดจนทั้งกระบวนการ โดยเฉพาะการให้ผู้พิพากษาทำงานอย่างใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ ไม่ใช่รวบหน้าที่ทั้งหมดไว้ที่กรมราชทัณฑ์แต่เพียงหน่วยงานเดียวดังเช่นในปัจจุบัน ซึ่งจะทำให้เกิดการตรวจสอบ ถ่วงดุล และคานอำนาจของราชทัณฑ์ เพื่อมิให้ใช้อำนาจเกินเลยไป และเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้ใช้สิทธิของตนตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้อย่างเต็มที่ และห้ามการกระทำที่มีขอบของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ อันเป็นการยกฐานะของผู้ต้องขังจากที่มีสถานะเป็นกรรมในคดี ขึ้นเป็นประธานในคดี (Subject) โดยให้องค์กรศาลเข้ามามีบทบาทหน้าที่ในการดำเนินการบังคับโทษร่วมกับงานราชทัณฑ์เช่นเดียวกับสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและสาธารณรัฐฝรั่งเศส ทั้งนี้ก็เพื่อให้กระบวนการบังคับโทษของประเทศไทยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะสร้างความเชื่อมั่นและความเข้มแข็งให้แก่ทั้งองค์กรของรัฐและประชาชน รวมถึงตัวผู้ถูกคุมขังด้วย

โดยในเบื้องต้นควรเริ่มจากการกำหนดให้ผู้พิพากษาบังคับโทษ เป็นผู้พิพากษาที่มีหน้าที่ติดตามการบังคับโทษแก่ผู้ต้องโทษ พิจารณาคำร้อง คำขอ ต่าง ๆ ที่จะออกคำสั่งอันมีผลกระทบต่อผู้ต้องโทษ รับเรื่องราวข้อโต้แย้ง ข้อพิพาทที่ผู้ต้องโทษยื่นขึ้นมา อันเนื่องมาจากการกระทำเกี่ยวกับกระบวนการบังคับโทษ ตลอดจนมีอำนาจในการจัดการรูปแบบการบังคับโทษของผู้ต้องโทษแต่ละคนโดยพิจารณาเป็นรายคน นอกจากนี้ควรกำหนดบทบาทให้พนักงานอัยการเข้ามามีบทบาทส่วนร่วมในการใช้อำนาจเพื่อให้ความเห็น ให้ความยินยอมหรือคัดค้านคำร้อง คำขอ ตลอดจนการอุทธรณ์คัดค้านคำวินิจฉัยของศาลอันเกี่ยวกับกระบวนการบังคับโทษทางอาญาดำเนินการ ซึ่งจะทำให้กระบวนการบังคับโทษมีรูปแบบที่คล้ายคลึงกับกระบวนการในชั้นพิจารณาพิพากษาคดี อันเป็นการยกระดับการให้ความสำคัญแก่สิทธิของผู้ต้องโทษและเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานในชั้นบังคับโทษของเจ้าหน้าที่อันมีผลโดยตรงต่อผู้ต้องโทษด้วย

ผู้เขียนมีความเห็นว่าหากประเทศไทยมีการนำกระบวนการบังคับโทษทางอาญาในรูปแบบเช่นเดียวกับในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี หรือในสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาเป็นแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการบังคับโทษทางอาญาของไทย ก็ย่อมจะทำให้กระบวนการบังคับโทษของไทยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและได้รับการยอมรับจากประชาชนทั่วไปมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังช่วยให้การทำงานของภาครัฐเป็นไปอย่างเป็นระบบ และมีความน่าเชื่อถืออีกด้วย